

ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ В МОИТЕ СПОМЕНИ*

Георги Тулешков

Слушал съм, че бащата на дядо Рачо е бил също бакърджия. Той обикалял селата да кърпи бакъри и водел със себе си и сина си Рачо. Когато по-късно синът дошел в Търново, бил е вече сирак — без баща и майка.

Съзаклятниците на Велчовата Завера се събирали в къщата на Рачо Казанджията. В махалата вече почнало да се мълви за тези събрания. Баба Тодора викала на мъжа си: — Какво мислиш ти? Имаме толкова деца. Не се събирайте вече тука! Хората вече почват да говорят. . .

Било неделя. Рачо Казанджията, заедно с жена си и децата били на черква. Дотичал слугата им, който дошел да им каже, че търсят съзаклятниците.

Дядо Рачо яхва коня си и напуска града. По пътя той среща Велчо, който идвал към Търново от гайтанджийницата си при устието. Рачо му разправил, че ги търсят и го посъветвал да се върне, но Велчо казал: „Каквото ще да става, аз ще си отида в Търново“ — и продължил пътя си.

*

Моята майка е най-малката сестра на Петко Р. Славейков — Анастасия (Сиса). Тя се оженила на 19 години и се помина в 1920 г. на 70 години. Вуйчо Петко я е много обичал. Когато в 1849 г. отивал за учител в Трявна той я е носил на гръб.

Вуйчо Петко бил много прилежен ученик. Той често четял на месечина. Като малък, губел се понякога с дни из турските хареми, с турчетата, и когато се връщал дома, все носел по някое златно рубе, дадено му от ханъмите.

Вуйчи ми Панайот бил обикновен казанджия и се пропилил, но вуйчо Марин — Марин Бамбарата — бил истински комути. Ходел нощно време с Капитан Никола.

— Бамбара, опичай си акъла, не мога да те отърва, ако те хванат, все му казвало едно познато турско заптие.

Той нямал деца. Ходел е и с иманяри. Един път си изгорил лицето. В торбичката му с барутя паднало огън от цигарата му и го възпламенила. С бунтарски дух. Той правел много пакости на турците и е лежал по затворите.

*

Помня когато вуйчови дойдоха в Търново, след войната 1879 г. Аз бях дете на 8 години. Пенчо трябва да е бил тогава на около 12 години. Той учеше в училището в двора на черквата св. Богородица. Те живееха в една къща срещу черквата, а от другата страна околийското управление. Къщата беше хубава с три стаи и имаше дворче. От долната страна имаше гостилница и дюкяни. Вуйчо беше устроил печатница в трема на старото читалище. Беше наел една сгъваема преса. Там се печатеше само вестник Остен. Всички се навъртаха там. Баща ми беше търговец и занаятчия — кожухар. След работа и той помагаше в печатницата. Те стояха една зима и едно лято и заминаха за София. Над нашата къща, на улицата, имаше една малка постройка от стаичка и коридорче. Вуйчо там работеше често и с дни седеше там.

Пенчо идваше у дома да играеме. Той беше лудо, пъргаво дете, с къдрава коса. С по-големия ми брат Атанас те ходеха да се пързаят с шейната ни. Ний ходехме по-редко у тях и с боязън. Страх ни беше от вуйна. И тогава беше дебела жена, която все се караше. .

* Пръв братовчед на Пенчо Славейков, син на леля му, сестра на баща му — Анастасия

Аз дойдох в София в 1888 г. Пенчо беше болен. Мъчно ходеше. Все с патерици. Винаги седеше на миндерчето в стаята от ляво, като се влезеше в старата къща на площад Славейков.

Вуйчо отслабна много бързо и западна изведнъж. Той често седеше на столче пред кафенето (Кафене Бани), до тях.

Братът Марин Бамбарата е бил конте; ходел винаги чисто облечен, а лете с бели дрехи. Лятно време казанджиие лягали пред дюкяните да спят. Той турял един камък пред вратата си, обвинявал го с дрехи и изчезвал в ноща.

Една нощ турците го гонили и той бягал и през турската махала, през гробищата и като тичал пропаднал в един изкопан гроб и там седял докато си отишли те. Турците се чудели: „Сега тука беше. Къде пропадна?“

Когато се изгорил с подпаления барут, церили го с мехлем от варовита вода и шарлаган. Бил много умен и духовит. Умрял около 50-годишен. Баща му, дядо Рачо, бил разпалена глава.

Втората майка на Петко Рачев Славейков, Тодора, сираче, като малко момиче е служувала у хаджи Хъмза, който служел в джамията „Св. Четиридесет Мъченици“. Тя вадела парите пуснати в аязмото там. Камъните се потели. Веднъж им дошел гост, чиновник турчин. Като я видял, той казал на хаджи Хъмза:

— Да пазиш това момиче, като се върна от пътуването си, ще я взема и ще я водя в Цариград в харема си.

Тогава хаджи Хъмза отишел при Танас Лавдата и му казал:

— Вземи го това момиче! Много е добро. Един цариградски пес иска да го отведе.

По-късно тя не искала да се ожени за Рачо Казанджията, защото бил вдовец, но Танас Лавдата я придумал.

Помня баба си Тодора — малка слаба женица, прегърбена с бастунче. Живееше у дъщеря си, леля Мариола. Зет ѝ Георги Млякото — лош човек — я обичаше много. Тя му беше касата. От гдето пристигне, хвърли ѝ кесията със злато. Той бил търговец на семена и джамбазлък. Повече в Горна Оряховица. Държеше 5—6 коня. Купува продава.

СПОМЕНИ

*Петър Попкойчев Витанов**

Училището е било на мегданя, в същото здание сега е общината. Според както си спомня, Пенчо като дете бил малък на ръст и много палав. В Трявна живеели тогава само баба Иринка с Донка, Пенчо и Пенка, дядо Славейков бил в Цариград, а другите момчета в Цариград и Русия. Баба Славейковица тогава била на средна възраст жена, хубава, с кърпа на главата, широки фистани и кожухче. Повечето била в къщата на баща си Иванчо Райков, съседна до училището. На тяхната ограда имало врата направо за черковния двор. Когато големият син на даскал Петко се завръщал от Цариград, идвал в училището, всички му ставали на крака, а даскалите го заобикаляли.

Приятел на дядо Славейков бил поп Кою Витанов, братовчед на баща му, роден в 1821 г. свещеник, учител, иконописец и резбар. В неговата къща на Тепавиците често ходел Ангел Кънчев и се спирал Васил Левски. Ф. Каниц е посетил ателието му и го е описал в книгата си.

* Съученик на Пенчо Славейков. Споменът е записан от Светослава Славейкова през 1949 г.